

Javaslat a
„Esterházy-kastély”
települési/tájegységi/ágazati²
értéktárba történő felvételéhez

Készítette:
Horváth Hajnalka (név)

Horváth Hajnalka (aláírás)
Pápa, 2021. 04.21. (település, dátum)
(P. H.)

---

² Kérjük, húzza alá a megfelelőt.

Horváth H.
2021. 04. 21.
25 H & D. Esterházy-kastély
2021 APR 21
Horváth H.
Horváth H.

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve: Horváth Hajnalka
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Horváth Hajnalka

Levelezési cím: 8500 Pápa, Tapolca sétány 43.

Telefonszám:

E-mail cím: horvath.hajnalka@papa.hu

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: **Esterházy-kastély**
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:³:

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

a szakterületi besorolás indokolása:

A város egyik legrégebbi és legmeghatározóbb kultúrtörténeti értéke, szimbolikus épülete.

3. A nemzeti érték a magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó érték:

- igen
amely nemzetiség:⁴

- nem**

4. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: 8500 Pápa, Fő tér 1.

5. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

- települési**
- tájegységi
- ágazati

amely értéktár neve: Pápai Települési Értéktár

6. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása, a megjelölt szakterületi kategória indokolása (amennyiben nemzetiséghez kapcsolódó érték, a nemzetiségi vonatkozások, a nemzetiséghez való kötődés bemutatása):

Esterházy Ferenc a 18. század közepén lett Pápa ura, 1743-ban monumentális rezidenciát terveztetett Franz Anton Pilgrammal a védelmi funkcióját elvesztő vár helyére. Halála után Fellner Jakab, majd miután ő is elhunyt, Grossmann József folytatta a munkát. A vizesárokkaal körbevett épület látványtervét őrzi a kastély Nádor-termének falát

³ Egy szakterületenkénti kategória megjelölése lehetséges.

⁴ Kérjük, jelölje és nevezze meg, amennyiben magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó az érték.

díszítő falkép. Ez az elképzelés végül nem valósult meg teljes egészében, ugyanis a pápai birtokot megöröklő Eszterházy Károly figyelmét inkább egyházi építkezései kötötték le. A barokk kastély építése csak 1784-ben fejeződött be, miközben a kivitelezési munkálatokat a kor jeles mesterei – Grossmann József mellett Fellner Jakab – vezették.

Az egyemeletes barokk kastély a versailles-i kastélytípusba tartozik. Az épület parkra néző főszárnya íves oromzattal záruló középrizalittal és sarokrizalittal tagolt. Az oromzaton látható az Esterházy-címer. A két szárny manzárdtetős sarokrizalitokkal végződik. Az épületegyüttes középső szárnyában lettek kialakítva a reprezentációs helyiségek, míg az oldalszárnyakban lévő vendéglakosztályok mellett a nyugati szárnyban volt a tulajdonos magánlakosztálya.

A keleti szárnyban kapott helyet az 1750-es években kialakított kastélykápolna, melynek falait Joseph Ignaz Mildorfer, a Bécsi Képzőművészeti Akadémia tanára freskói díszítik.

A lapos kupolát tartó boltívek ívháromszögében angyalfigurák tartják Jézus szenvedésének relikviáit: a töviskoszorút, a kalapácsot a szegekkel, a lándzsát és a kelyhet. A párkány fölött emelkedik föl a feltámadt Jézus angyalseregtől körülvéve a Szentháromság másik két személyéhez. A kápolna az elmúlt évtizedekben a Jókai Mór Városi Könyvtár olvasóterme volt, 1990-ben a város a színvonalas helyreállításért Europa Nostra díjat kapott. 2015-től ismételen az építető és mélyen hívő Esterházy család szándékai szerinti megszentelt hely, ahol miséket, esküvőket és keresztelőket lehet tartani.

Jellegzetes az épület sávós vakolattal díszített homlokzata. A kastély külső formájában építése óta jelentős változás nem következett be. A belső tereket az 1860-as években Esterházy Pál újjátta fel, ekkor nyerte el ma is látható formáját és rendeltetését az Ősök csarnoka és a Nádor-terem, a díszterem. Itt látható ma az a festmény, amely Pápát az 1700-as évek közepén ábrázolja. A Nádor-terem jellegzetes barokk berendezésével, intarziás parkettájával, barokk kályhájával érzékelteti, milyen lehetett a kastély korábbi állapotában.

2013 óta itt található a főúri enteriört bemutató kiállítás, ahol a grófi kastély életének képviselői segítségével bepillantást nyerhetünk a barokk főúri élet hétköznapijaiba.

1945-től 1959-ig a szovjet hadsereg használta. Sajnos ebben az időszakban nemcsak az épületben keletkeztek jelentős károk, de megsemmisült illetve eltűnt szinte a teljes belső berendezés is. Az ezt követő időszakban a városi könyvtár, a zeneiskola, a művelődési ház és a helytörténeti múzeum volt a kastély „lakója”. Az 1960-as évek közepén a külső homlokzatot renoválták. Időközben a belső terek olyan állapotba kerültek, hogy egy az 1996-ban elvégzett vizsgálat megállapította, életveszélyt jelentenek a látogatókra. A főépület felújítására több ütemben, 1988 és 2015 között került sor.

Ősök Csarnoka

A kastély ősgalériája, közismert nevén az Ősök Csarnoka története a 17. századba nyúlik vissza. A legrégebbi festmény 1650 körül készült, a vár 1694-es leírásában egy családfát ábrázoló festmény mellett a család 11 tagjának arcképe kerül említésre, melyből 7 maradt az utókorra. A 18. század folyamán tovább bővült a gyűjtemény, az 1799-es kastélyleltár már 29 festményt említ. A 19. század második felében több művész munkájával tovább gyarapodott a galéria. A kastély 20. századi leltárai és az 1927-ben készült fotóalbum alapján az ősgaléria a kastély három emeleti folyosóját foglalta magában. A festmények száma ekkor 44 darabra rúgott. A kastélyt 1945-ben megszálló szovjet katonaság ebből a 44 festményből 37-et hivatalosan visszaszolgáltatót a tulajdonosnak, ám a festményeket államosították, majd a gyűjteményt a Magyar Nemzeti Múzeumban helyezték el. Három festmény magángyűjteményben bukkant fel, mely közül egyet a Magyar Nemzeti

Múzeum, egyet pedig a Magyar Nemzeti Galéria vásárolt meg. Egy festmény jelenleg is magántulajdonban van.

2014-ben, mintegy 70 év után azonban ismét az „otthonukban”, az Esterházy-kastélyban láthatóak az Ősök Csarnoka festményeinek egyrésze. A 26 képből álló tárlat a kastély középső szárnyának Nádor terem előtti folyosós szakaszán látható, illetve az enteriőrben 5 festmény helyeztek el.

A lépcsőház

Az előcsarnokba belépve a barokk pompájú, kőkorláttal és stukkós mennyezettel pompázó lépcsőházba jutunk, amelyet gyakran hasonlítanak a pozsonyi Nyáry-palota híres lépcsőházához. Ezen át érhetünk fel az emeletre.

Kerítés és kapuoroslánok

Az 1860-as években történt átépítés során állították fel a Párizsból hozott kastélykaput. A díszudvaron állnak az 1790-es évekből származó címertartó oroslánszobrok. A kerítés megsemmisült, a kapunak is nyoma veszett 1945-ben.

Az eredeti mintájára újjáépített kaput, illetve a kerítést 2019. szeptemberében avatták fel.

7. Indokolás az értéktárba történő felvétel mellett:

Az Esterházy-kastély a 2001. évi LXIV. Kulturális Örökségről szóló törvény alapján a Forster Központ közhiteles örökségvédelmi nyilvántartásában is szereplő műemlék. A városközpontban, a Fő téren, a Nagytemplom mögött található. A barokk kastély és az egykori erődítményrendszer is fontos szerepet töltött, illetve tölt be a város történelmében, fejlődésében. Megújulva ismételten kiemelt idegenforgalmi vonzerőt ad a városnak.

8. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Ilon Gábor, Nádasdy Lajos, Heitler László: Pápa (Pápa, 2000.)

https://www.szepmagyarorszag.hu/magyar/oldalak/esterhazy_kastely_papa_interior_barokk/

<https://papadog.hu/papa-es-az-esterhazy-csalad/>

<https://papa.hu/de/node/2575>

9. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: <https://esterhazykastely.papa.hu/>

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

Esterházy-kastély épülete a 19. században (forrás: <http://www.jmvmk.papa.hu/kepeshlapok>)

Esterházy-kastély épülete a 20. század második felében
(forrás: <http://www.jmvmk.papa.hu/kepeshlapok>)

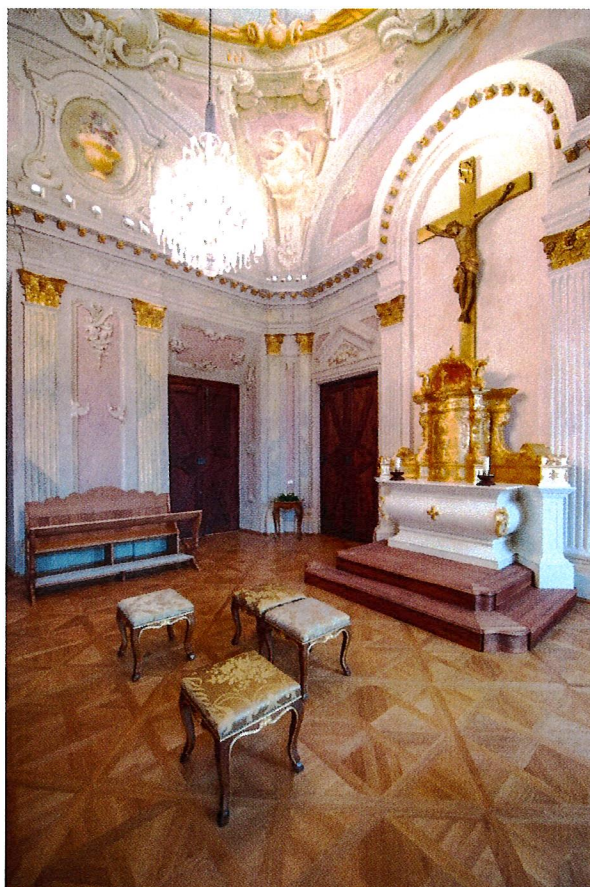
Esterházy-kastély kapuja napjainkban (forrás: <https://esterhazykastely.papa.hu/>)

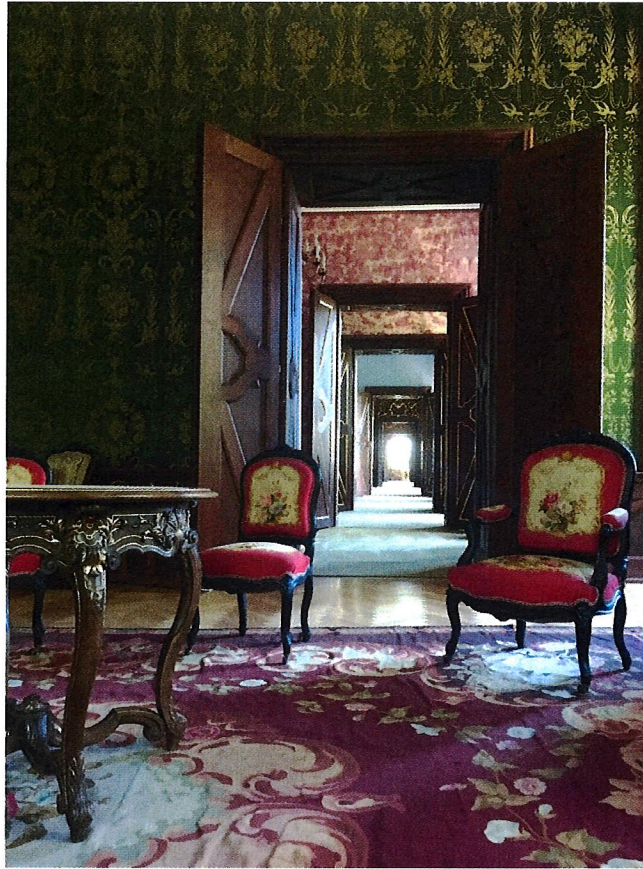
Esterházy-kastély kőoroszlánjai napjainkban (forrás: <https://esterhazykastely.papa.hu/>)

Esterházy-kastély napjainkban (forrás: <https://esterhazykastely.papa.hu/>)

Kastély kápolna napjainkban (forrás: <https://esterhazykastely.papa.hu/>)

Esterházy-kastély belső terei napjainkban (forrás: <https://esterhazykastely.papa.hu/>)

Vörös szalon napjainkban (forrás: <https://esterhazykastely.papa.hu/>)

Esterházy-kastély 2015.06.26. (videó)

<https://www.youtube.com/watch?v=cNX5jPpiFPQ>

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *m*) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

A pápai Esterházy-kastély

Pápa város és Veszprém megye egyik legszebb műemléki épületegyüttese

A pápai vár dombján, valamikor a XIV. század első felében kezdte építeni Nyugat-dunántúli rezidenciális központját a Garai család. Az uradalmat az 1470-es években szerezték meg a Szapolyaiak, majd az enyingi Török család birtokolta mindkét király (Szapolyai János és Ferdinánd) adományából. A Török család fiági kihalása után rokonok és a királyi fiscus tulajdonába került, ahonnan Esterházy Miklós részben cserében, részben a királyi kincstártól vásárlással szerezte meg. A várat, majd várkastélyt a család, 1620-as évek második felétől 1945-ig birtokolta.

A vár a mohácsi csatavesztés után rövidesen az ország nyugat-dunántúli területét és Bécset is védő végvár lett. A törökök 1594-ben elfoglalták, de a keresztény hadak három év múlva felszabadították. A kincsek után kutató zsoldosok kapzsiságukban felrobbantották a maradék lőporos készleteket. A robbanásban és az azt követő tűzvészben megsemmisült a vár jelentős része. Többszöri erődítés, renoválás és erősítés után a XVIII. században a birtokos Esterházy fivérek alakították ki a jelenlegi várkastély formát.

Jelentősebb külső átalakítás ezután nem történt, bár a kastély környezetének rendezése, újabb uradalmi épületek építése, angolpark kialakítása még történt. A XVIII. században alakították ki a jelenlegi kastélykapolnát, a jelentős főúri kastélyokban szokatlan, egyszintes kialakításával is a vidéki szakrális kastélyépítészet egyik legjelentősebb példája a Nyugat-Dunántúlon.

A XIX. században alakult ki a jelenlegi Esterházy kastély palotaszárnyának reprezentatív terem együttese. A XX. század közepe után rossz napok köszöntöttek a magyar főúri rezidenciákra, így a pápai Esterházy kastélyra is. Az szovjet hadsereg bázisa, majd a romok eltakarítása után intézmények székhelye lett. Változás az épület belső állagában az 1980-as évek végén kezdődött. Tisztázódott az értékes freskó művész mestere is. Igazi helyreállításokat, a régi szépségének helyreállítását és hasznosításának megoldása csak ezredforduló után alakulhatott ki.

Az Esterházy-kastély jelenleg a város egyik legfontosabb turisztikai vonzereje és látványossága. Felnőtteknek, gyermekeknek, egyéneknek, családoknak és csoportoknak egyaránt izgalmas látványosságot képes nyújtani az év minden szakában. Programjai minden korosztálynak vonzóak, a város turisztikai jelentősége fokozatosan növekszik.

Az Esterházy-kastély méltó arra, mint a város legjelentősebb műemléki épületegyüttese, hogy Pápa Város Értéktárába kerüljön. Kérem a tisztelt Értéktár Bizottságot, hogy a beadott javaslatot támogatni szíveskedjék.

Egyben tegye lehetővé, hogy városunk Esterházy kastélya a Veszprém Megyei Értéktárba is felterjesztésre kerüljön.

Pápa, 2021. február 01.

dr. Hermann István

AJÁNLÁS

A pápai Esterházy-kastély hazán egyik legszebb barokk főúri kastélya. Számomra pedig mindközül a legszebb, mert itt Pápán építették az Esterházyak, abban a városban, amely oly sokat köszönhet a kastély impozáns épületén túlmenően is ennek az ország sorsában és fejlődésében jelentős részt vállaló arisztokrata családnak.

A kastély az elmúlt századok viharait követően 2015 óta ismét régi fényében tündökölve, nemcsak külsőleg, de a belbecs tekintetében is megújulva, a város egyik fő turisztikai attrakciójaként látja vendégül a városból és a bel- és külföldről egyaránt érkező látogatókat.

A felújítás, megújítás célja az volt, hogy megidézzük a barokk kort, közérthető, közvetlen, élményszerű és hiteles formában elevenítsük meg a korabeli főúri hétköznapiakat, mutassuk be a város, a kastély és az Esterházy család történetét.

A kastély adottságai, interaktív foglalkozásai a hozzánk érkező iskolás csoportoknak is lehetőséget nyújtanak arra, hogy akár tanórai keretek közt, akár játékos formában ismereteket szerezzenek a barokk kori viseletekről, építészetéről, irodalomról, zenéről, továbbá a város múltjáról, az Esterházy család kiemelkedő személyiségeiről, a család jelentőségéről a magyar történelemben, és a városunk fejlődésében. A kastély tehát kiváló helyszíne művészettörténet, irodalom, történelem, hon- és népismeret óráknak, hogy az itt és Pápán megtalálható, az évszázadok során felhalmozott értékeket megismertessük és átadjuk a jövő generációjának.

A kastély udvara több közösségi program, rendezvény helyszíne is. Célunk, hogy a kastély és környezete közösségi térként, találkozási pontként is működjön, legyen a mindennapok része.

Ahogy mi pápaiak a megújult kastélyt használjuk és működtetjük, az nem feltétlenül illeszkedik ahhoz a megszokott, általános módhoz, ahogy egy kastélyt üzemeltetnek. De az Esterházy család sem volt általános és átlagos, így meggyőződésem, hogy azt a város határain is túlnyúló különleges és egyedülálló örökséget, amit ránk hagytak, nekünk is úgy kell továbbvinnünk, hogy kiemelkedünk az átlagból.

Bízom benne, hogy a tisztelt Értéktár Bizottság egyetértésével támogatja Horváth Hajnalka benyújtott javaslatát.

Pápa, 2021. április 17.

Boros Katalin
ügyvezető
Pápai Platán Nonprofit Kft.

3. A javaslatban megadott adatok kezelésére, illetve a benyújtott teljes dokumentáció, - ideértve a csatolt dokumentumok, saját készítésű fényképek és filmek felhasználására is - vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Alulírott Horváth Hajnalka hozzájárulok, hogy a javaslatban szereplő személyes adataimat, illetve a javaslat teljes dokumentációját Pápa Város Önkormányzatának Települési Értéktár Bizottsága kezelje, korlátlanul felhasználja, azokat szükség szerint nyilvánossá tegye.

Horváth Hajnalka

4. A nem saját készítésű dokumentumok szerepeltetése esetén az adott dokumentum tulajdonosának hozzájáruló nyilatkozata a szabad felhasználásról

Alulírott Boros Katalin, a Pápai Platán Nonprofit Kft. ügyvezetője, mint a Jókai Mór Városi Könyvtár fenntartója, valamint az Esterházy-kastély üzemeltetője nyilatkozom, hogy a jelen javaslatban szereplő – a Jókai Mór Városi Könyvtár és az Esterházy-kastély honlapján fellelhető – fotók jelen javaslatban, valamint Pápa Város Értéktárának honlapján (ertektar.papa.hu) a forrás megjelölésével szabadon felhasználhatók.

Boros Katalin

Boros Katalin
ügyvezető
Pápai Platán Nonprofit Kft.